

פרסום תקשורתי

פחד קהל

אמר רבי יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה כלבב שלם, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (כותב עליו בתורה) "וישמע ראובן ויצילהו מידם", בכתפו היה מוליכו אצל אביו (ולא מציע להשליך את יוסף לבור). ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו "הנה הוא יוצא לקראתך", בתופים ובמהולות היה יוצא לקראתו (ולא בידיים ריקות). ואלו היה יודע בעוז שהקב"ה מכתוב עליו "ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר", עגלות מפוטמות היה מאכילה (ולא רק לחם)...

(מדרש רות רבה פרשה ה,ה)

· מדוע יש פער בין ההתנהגות ה"פומבית" של הדמויות במדרש לבין התנהגותם בסתר?
· כיצד הפרסום על התנהגותן היה מסייע להן לפעול "כלבב שלם"?
· איזו תועלת בפרסום מעשיהן של דמויות ציבוריות עולה מהמדרש? אילו סיבות נוספות הופכות פרסום זה לחשוב?

לפי המדרש, כיצד כל אחת מהדמויות הייתה נוהגת לו הייתה יודעת שמעשיה יפורסמו בתורה? כיצד היא נהגה בפועל?

מפכ"ל המשטרה נשא דברים באזכרה לתנ"צ אפרים ברכה* ז"ל (...)"לצערנו, המקרה של אפרים ז"ל מוכיח, כי ה'שימינג' הברוטלי הוא סכנת חיים ולא רק מול בני נוער", הדגיש אלשיך**. "ההשוואה שעשו חז"ל בין 'מלבין פני חברו ברבים' ובין 'שפיקות דמים', מתממשת בצורה מצמררת. (ירון דרון, "אף שוטר לא יותר לבדו מול התקפות ואימים", nrg 26.5.16)

בכירים בחקירה? אתם לא תדעו על זה בתחילה. מליאת הכנסת אישרה הערב (יום ב') בקריאה שנייה ושלישית את התיקון לחוק בתי המשפט, הקובע כי לא יתפרסם שמו של חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום, במשך 48 שעות מתחילת מועד החקירה. חוק זה מצטרף להצעות "חוק ההשתקה", המכפיל פי 6 את סכום הפיצוי המקסימלי בתביעת לשון הרע ו"חוק ההסתרה" - הטלת איסור גורף על פרסום חומרי גלם ועדויות מחומרי חקירות. (מורן אזולאי, אושר: איסור פרסום שמות חשודים במשך יומיים, 9.1.12 ynet)

· מה הוביל את המדינה לחוקק את החוקים המוזכרים בכתבה? כיצד חוקים אלו קשורים למקרה של אפרים ברכה?
· מדוע לפי הכתבת החוקים הללו מובילים ל"הסתרה" ו"השתקה"? מהי הביקורת שטמונה בכינויים אלו כלפי החוקים?

· מה תוכן החוקים המוזכרים בכתבה ב-ynet? אילו שמות נזכרות בכתבת לאותם חוקים?
· למה מוביל ה"שימינג הברוטלי" לפי המפכ"ל אלשיך? כיצד ההשוואה שעשו חז"ל משקפת זאת? (עיינו גם בדברי חז"ל במקורם, מקוב. 1.27.ההרחבות)

· האם לדעתכם יש לפרסם שמות חשודים עוד לפני הגשת כתב אישום? מהן הסכנות שבפרסום, ומהן הסכנות שב"השתקה" של פרטים אלו?
· האם אתם מסכימים עם הקביעה של המפכ"ל ש"שימינג" הוא דבר מסכן חיים? מדוע?

אף על פי שהחוק מטיל איסור פרסום דברים שיש בהם משום הוצאת שם רע על אהר, הריהו גם מכיר כי "(...) בתנאים מסויימים דורשת טובת הכלל - כדי שזכות היסוד (של הופש הביטוי)... לא תתרוקן מתכנה - כי לא ייענש אדם על הפצת דברים המכילים לעו, הואיל והתקלה שתיגרם לציבור מצמצום יתר של הופש הדיבור והופש הכתיבה המורה בעיני החוק מגרימות נזק פרטי כלשהו".

(מאיר שמגר**, בג"ץ 73/53 חברת קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז (2), עמ' 879)

הוצאה לאור או הוצאה להורג

* מאיר שמגר (פולין, 1925-) הוא משפטן ישראלי, שכיהן כיועץ המשפטי לממשלה בשנים 1968-1975 וכנשיא בית המשפט העליון בשנים 1983-1995. קידם בפסיקותיו את חופש הביטוי, וכיהן לאחר פרישתו במספר ועדות ממלכתיות.

* רוני (רובן) אלשיך (ישראל, 1963-) הוא המפכ"ל המכהן של משטרת ישראל. קודם לכן שירת במשך 27 שנים בשב"כ ושימש בין היתר כסגן ראש השב"כ וכראש אגף המטה.

* אפרים ברכה (ישראל, 2015-1960) היה קצין משטרה ישראלי, בדרגת תת ניצב, ראש היחידה הארצית לחקירות הונאה (יאח"ה). התאבד עקב פרסום על חקירה העומדת להיפתח נגדו בגין "שיבוש מהלכי חקירה ומשפט ועבירות שוחד ומרמה". לאחר התאבדותו של ברכה הכניש משרד המשפטים כי התקבלה החלטה לפתוח בחקירה, ושיבח את הגינותו ומסירותו של ברכה לשלטון החוק.

"הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", יכול את מוכיחו ופניו משתנות (מלבימות), תלמוד לומר: 'ולא תשא עליו חטא'." (מדרש תורת כהנים ויקרא יט יז)

פירושו: לא תוכיחנו ברבים עד שיהיו פניו משתנות ותשא עליו חטא, אלא תוכיחנו באופן שלא תשא עליו חטא, ואי זה זה – זה המוכיח את חברו בינו לבין עצמו. (פירוש רבי אליהו מזרחי* שם)

· מה החוק שמזכיר השופט שמגר בא למנוע? עם איזו זכות יסוד חוק זה מתנגש, ומדוע צריך להעדיף זכות זו לדבריו?
· כיצד המדרש מיישב את הפער שבין "הוכח תוכיח את עמיתך" לבין "לא תשא עליו חטא"? איזה ערך עומד בבסיס כל אחד מהציוויים הללו?
· אילו ערכים נמצאים בסתירה בשאלת הפרסום הציבורי? איזה ערך גובר לפי כל מקור? (השוו למדרש במקור: 2.בגד.ההרבנות)

האם גם לדעתכם צריך לשמור על "זכות היסוד של חופש הביטוי" והזכויות המתפרטות ממנה (חופש העיתונות, זכות הציבור לדעת) במחיר פגיעה באדם? מדוע יש בכלל צורך בזכויות אלו? (להרחבה עיינו במקורות: 3-5.בגד.ההרבנות)

אי זהו רכיל? זה שמועץ דברים והולך מזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אף על פי שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם. יש עון גדול מזה עד מאד (...) והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חברו. (רמב"ם** הלכות דעות ז,ב)

· מהם שלושת סוגי הדיבור הבעייתיים לפי הרמב"ם? מי מכיניהם חמור יותר?
· מדוע מי שמספר דברים על אדם אחר "מחריב את העולם" גם אם הוא לא משקר?

· האם שלוש הקטגוריות שמונה הרמב"ם מצויות בתקשורת בימינו? איזו מכיניהן מצויה יותר?
· האם ישנה בעיה בפרסום "רכילות" בעיניכם? האם ללא תועלת ישירה הצומחת ממנו פרסום זה "מחריב את העולם"?
· לאור המקורות עד כה, מה אמורה להיות הכרעת היהדות בשאלת פרסום ידיעות אודות אנשי ציבור? האם ניתן לקיים תקשורת בחברה דמוקרטית לאור הכרעה כזו? (להרחבה עיינו גם במקורות: 6-7.בגד.ההרבנות)

אם אחד ראה אדם שעשה עוולה לחבירו (...) יכול לספר לאנשים כדי לעזור לאדם שהוזק, ולגנות המעשים הרעים בפני הבריות, אבל צריך שיושלמו שבעה פרטים אלו:
(א) שיראה את הדבר בעצמו ולא על ידי שמויעה מאחרים (...) (ב) (...) ויתבונן היטב אם זה בכלל גזל או עושק. (ג) שיוכיח מתחילה את החוטא בלשון רכה. (ד) שלא יגדיל את העוולה יותר ממה שהיא. (ה) שיכווין לתועלת, ולא כדי להנות מהפגם שנותן בחבירו, ולא מפני שנאה שיש לו עליו מפעם. (ו) אם הוא יכול לסבב את התועלת בעצה אחרת כלי לספר עליו לשון הרע, אסור לספר (...) (חפץ חיים*** כלל י,ב)

· באילו תנאים צריך לעמוד אדם שרוצה לפרסם דבר גנות על מישהו אחר לפי החפץ חיים?
· השוו תנאים אלו לתקנון האתיקה של מועצת העיתונות (מקור: 8.בגד.ההרבנות) – אילו תנאים מופיעים גם שם? אילו לא?

· כיצד שני ה"תקנונים" מתמודדים עם המתח שבין הצורך בפרסום לבין הסכנה שבו?
· מתי נוסף סעיף 8 לתקנון האתיקה? מה לדעתכם הוביל להוספה של סעיף זה? מה היה המצב קודם לכן?

· עברו שוב על הסעיפים שבתקנונים השונים, האם הם מיושמים בתקשורת הישראלית כיום?
· האם לדעתכם התקשורת יכולה לקיים את כל התנאים הללו? האם בכלל ראוי שהיא תעשה זאת?
· "שיכון לתועלת" – האם כיום התקשורת "מכוונת לתועלת" או שיש לה מניעים אחרים לפרסום? (עיינו גם במקורות: 9-11.בגד.ההרבנות)

* רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (בלארוס, 1839-1933) מחשובי הרבנים בדור שלפני השואה. מחבר הספרים משנה ברורה וחפץ חיים. מכונה "החפץ חיים" על שם ספרו שעוסק בהלכות לשון הרע.

* רבי משה בן מימון (נולד בספרד ב-1135 או ב-1138 נפטר בישראל ב-1204) היה מגדולי הפוסקים בכל הדורות, מחשובי הפילוסופים בימי הביניים, איש אשכולות, מדען, רופא, חוקר ומנהיג.

* רבי אליהו מזרחי (טורקיה, 1450-1525) היה רב, פרשן ומתמטקאי. נחשב לאחד משלושת גדולי מפרשי רש"י.